

waarde ligt in het transformeren van een versijnsel in een feit, als steeds ter. Voor een mocht men denken wat men wou, nu, door het succes, wordt men gedwongen, genoodzaakt, verplicht tot feiten.

Het doet daarom niet te verbazen dat wetenschappers en fictie tegenstellingen kunnen zijn, want het is het evenement zelf dat ze tegenover elkaar stelt: tot zover waren we vrij om de verklaringen te verzinnen die we wilden, nu zijn we erin geslaagd een situatie te creëren waarin we die vrijheid hebben verloren. Toevergeten we daarbij iets, namelijk dat deze situatie gereëerd is, dat wil zeggen dat de wetenschapper een echte auteur is. Maar het is een erg wonderlijke auteur, want zijn doel, zijn succes, is dat men erkent dat hij dankzij zijn reactie kan bevestigen dat hij niet de auteur van zijn interpretatie is. Wat we ook vergeten, is dat de fictie die deze auteur tegenover zijn eigen 'door de feiten geoorloofde' formuleringen stelt, niets te maken heeft met literaire fictie, maar het geheel is van kennis, ideeën, leerstellingen, die allemaal op even willekeurige wijze worden aangevoerd in contrast met het experimentele succes.

Wat dergelijke successen betreft, kan dat wat we sciencefiction noemen niets toevoegen. Daarom worden de wetenschappelijke en technische vernieuwingen die in *Star Trek* worden gebruikt in de eerste plaats gepresenteerd als instrumenten die mogelijk maken wat vandaag niet mogelijk is. De auteur van sciencefiction kan er geen flauw idee van hebben hoe datgene wat vandaag onmogelijk is, in de toekomst wel mogelijk zal zijn. Niemand kan dat voorzien omdat de reactieve wetenschappen altijd onverwachte wegen volgen. Hij kan ooguit in de plot belang toekennen aan vragen die vandaag worden gesteld, vragen die dingen uit hun elementalen, vervreemden, van omgeving doen veranderen. Zo verwerkt David Brin in *Kiln People* de vraag van de convergentie van onze ervaring: het delen van eenzelfde wereld, en elkaar onderling begrijpen. Het is geen filosofie, want degenen die de hypothese naar voren schuiven dat het om een onstruïe zou kunnen gaan, dramatiseren niet het misverstand en het onvermogen tot ommuneren. Ze vervreemden, maken het ingewikkelder. Voor hen zouden onze waarnemingen en interpretaties evengoed anders kunnen zijn. Wat belangrijk is, is dat ze ons in het algemeen in staat stellen om elkaar te begrijpen, om onze gedachten en handelingen te coördineren. Iets waarvan we denken dat het normaal is, namelijk dat we te maken hebben met dezelfde wereld, wordt een buitengewoon succes: erin slagen elkaar, min

of meer, te begrijpen, dat wil zeggen het eens te worden over eenzelfde wereld. In *Kiln People* kan men kopieën maken van mensen, kopieën die maar een of twee dagen leven, en die als enige opebben dat hun ervaringen, dat wat ze beleefd hebben, in hun origineel kan worden 'geladen' vóór ze desintegreren. Op die manier is hun desintegratie niet hun dood.

En de hypothese dat ieder van ons zijn eigen ervaringen, zijn eigen wereld produceert, op verschillende manieren, staat centraal in de

plot: een kopie kan dat wat hij heeft beleefd alleen aan zijn eigen origineel doorgeven, aan niemand anders.

Wat ik zonet bespeken heb, is voor mij een geslaagd proces van stit. Brin is erin geslaagd een gewaagde hypothese van de hedendaagse wetenschap te verbinden met een fictieve wereld. Zo heeft hij het idee kunnen vermijden dat met de technologische vooruitgang alles mogelijk zal worden: er zullen andere ompliaties zijn, andere onmogelijkheden, en het zijn die knelpunten die 'fictie maken', die hem aanzetten tot het verkennen van andere manieren om het leven te ervaren en zijn lichaam te beleven. Meer algemeen gesteld, Brin heeft nooit gebruik gemaakt van de technische mogelijkheden (zoals meervoudige universums, wormgaten, de mogelijkheid om sneller dan het licht te reizen) die met wetenschap of wetenschappelijke speculatie worden geassocieerd als eenvoudige middelen voor een plot, voor een intrige, maar zette die middelen juist in als personage, als wezenlijk deel van de intrige.

Dit is dus het eerste type van verbinden, van stit: wanneer de auteurs van sciencefiction een hypothese uitwerken, versterken en er verder over fantaseren, wanneer dat wat ze verkennen de onverwachte manier is waarop een klein verschil enorm veel dingen kan veranderen, wanneer ze de onsequenties van dit verschil zowel doordeden als creëren. Sciencefiction wordt dan historisch- sociaal- cultureel experimenteren en kent, net zoals het wetenschappelijk experimenteren, alle belang toe aan de vraag 'en als?...', aan het ontstaan van alle verschillen die kunnen voortkomen uit één verschil. Net als de wetenschappen, slaagt sciencefiction erin dat geval in complexiteit en risico te creëren. Dat de hypothesen die ze daarbij creëren niet overeenkomen met de feiten, is net leerrijk, omdat de auteur de

mogelijkheid produceert tot het overwegen van andere manieren om 'menselijk' te zijn, in andere werelden, die invloed hebben op ons lichaam, onze gevoelens en gedachten, zodat datgene wat voor ons 'normaal' is, stof wordt voor een verhaal, een uitdaging wordt door de plot.

Omgekeerd zou ik de hypothese willen aanvoeren dat hoe maar de fictie wetenschappers en te niet portretteert en hoe beter in staat om aan alle menselijke dromen te beantwoorden zonder onverwachte gevolgen te creëren, hoe minder het effect van vervreemding optreedt, hoe minder we van omgeving veranderen. In dat geval is sciencefiction geneigd om alledaagse zekerheden te respecteren en te bevestigen, ongeacht het feit of ze het universele lot van de mens aanklaagt of gebruikt als achtergrond om erover te filosoferen.

Ik wil nu een poging tot een tweede stit ondernemen, uitgaande van het vraagstuk van de relatie tussen bepaalde sciencefiction-œuvres en dat wat we 'menswetenschappen' noemen, en daarbij neem ik als uitgangspunt de inmiddels klassiek geworden serie van Ursula Le Guin. Le Guin was de dochter van de antropoloog Kroeber, en de risico's die ze heeft genomen zijn die van de beproeving waaraan de ontmoeting met andere volkeren de antropoloog blootstelt. Hoe verwerven we het vermogen om met deze volkeren in contact te komen?

Sinds Le Guin heeft de sciencefiction onafkeerbaar geproblemeerd om met veralen van het type 'eerste ontmoeting' onze geschiedenis opnieuw in scène te zetten -

- wat de rol had kunnen zijn van een etnologie die los stond van het kolonialisme en de zekerheden van de 'normale' mens, waarbij de anderen worden bespeken en beoordeeld op basis van een allesoverheersende norm.

Haar bekendste roman, *The Left Hand of Darkness*, voert een ambassadeur van de mensheid ten tonele op een planeet waarvan de bewoners op ons lijken, met het verschil dat ze gewoonlijk asexueel zijn, behalve op het moment dat ze allemaal 'bronstig' worden, aan niets anders meer denken dan seks, en afhankelijk van de omstandigheden, vrouwelijk of mannelijk worden. En het verhaal laat voelen dat het de 'normale' mens is die hier abnormaal is, een seksueel verdorven iemand, die voortdurend uit is op opuleren. De roman slaagt erin om ons een